

Lausuntopyyntönnö 6.3.2017, STM932:00/2017

HALLITUKSEN ESITYS LAIKSI LAIVA-APTEEKISTA ANNETUN LAIN 5 JA 10 §:N MUUTTAMISESTA

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi laiva-apteekista annettua lakia siten, että laiva-apteekin tarkastus olisi mahdollista tehdä myös videoyhteyttä tai muuta soveltuvaa teknistä yhteydenpitotapaa käyttäen, jos alus ei ole Suomessa silloin kun laiva-apteekki on tarkastettava. Tarkastuksen aikana laillistetulla proviisorilla ja aluksen päälliköllä olisi puhe- ja näköyhteys keskenään. Lisäksi ehdotetaan, että lakiin lisätään säännös, jonka mukaan laivaisännän tai aluksen päällikön tehtävänä olisi kirjallisen tilauksen tekeminen lääkkeistä ja hoitotarvikkeista laiva-apteekkia sekä pelastusveneitä ja -lauttoja varten.

Kansainvälisen työjärjestön merityötä koskeva yleissopimus sekä neuvoston direktiivi terveydelle ja turvallisuudelle asetettavista vähimmäisvaatimuksista aluksilla tapahtuvan sairaanhoidon parantamiseksi asettavat vähimmäisvaatimuksia merenkulkijoiden terveydensuojeluun ja laivalla annettavaan sairaanhoitoon. Säädösten tarkoituksena on varmistaa, että aluksella olevien merenkulkijoiden terveydensuojelu ja sairaanhoito ovat mahdollisimman vertailukelpoista maissa työskentelevien henkilöiden kanssa. Aluksilla tulee olla lääkintäopas, lääkekaappi ja riittävät lääkintävarusteet. Näiden ohjeistamisessa kansallisissa vaatimuksissa on otettava huomioon aluksen tyyppi, siellä olevien henkilöiden määrä ja matkan luonne, määränpää ja kesto sekä asiaankuuluvat kansalliset ja kansainväliset suositukset, jotka koskevat lääkinnällisiä standardeja.

Tässä lausunnossa Työterveyslaitos esittää seuraavat huomiot lakimuutosluonnokseen:

5§ Laivanisännän ja aluksen päällikön velvollisuudet

Laivanisännän on huolehdittava siitä, että aluksen laiva-apteekki sekä pelastusveneiden ja -lauttojen lääkkeet ja hoitotarvikkeet ovat Laiva-apteekkilain ja sen nojalla annettujen säännösten mukaiset. Pykälän 2 kohdan mukaan aluksen päällikön tehtävänä on ratkaista, onko lääkkeitä ja hoitotarvikkeita otettava laiva-apteekkiin enemmän kuin lain nojalla annetuissa säännöksissä säädetään. Laiva-apteekissa ei kuitenkaan saisi olla huumausaineiksi ja pääasiassa keskushermostoon vaikuttaviksi lääkevalmisteiksi luokiteltavia lääkkeitä suurempia määriä kuin lain nojalla annetuissa säännöksissä mainitaan. Pykälän 3 kohdan mukaan aluksen päällikön on tarpeen vaatiessa ja **lääkemääräyksen** perusteella huolehdittava siitä, että laiva-apteekkiin hankitaan myös muita kuin ehdotetun lain nojalla annetuissa säännöksissä mainittuja lääkkeitä ja hoitotarvikkeita. Ehdotetun 2 ja 3 kohdan mukaisia lääkkeitä ja hoitotarvikkeita koskevia ratkaisuja tehdessään aluksen päällikön olisi otettava huomioon aluksen tyyppi, siellä olevan laivaväen määrä sekä matkan luonne, määränpää ja kesto.

Laiva-apteekkilain 8 §:n mukaisesti laiva-apteekki on tarkoitettu ensisijaisesti laivaväen käyttöön. Kiireellistä hoitoa vaativissa tapauksissa lääkkeitä ja hoitotarvikkeita voidaan käyttää myös matkustajien tai muiden aluksessa olevien henkilöiden hoitamiseen.

Laissa ei säädetä kenellekään toimijalle erityisenä tehtävänä lääketilauksen tekoa. Nykyisenä käytäntönä on, että aluksen varustamon edustaja tai aluksen päällikkö voi allekirjoittaa lääketilauksen laiva-apteekkiin hankittavista lääkkeistä, jotka sisältyvät sosiaali- ja terveysministeriön asetukseen laiva-apteekista. Nyt ehdotetussa lain muutoksessa ehdotetaan, että 5 §:n lisättäisiin säännös, jonka mukaan laivaisännän tai aluksen päällikön olisi tehtävä kirjallinen tilaus lääkkeistä ja hoitotarvikkeista laiva-apteekkiä sekä pelastusveneitä ja -lauttoja varten. Tämä on jo nykyisin vallitseva käytäntö laiva-apteekkilain ja asetuksen mukaisia lääkkeitä määrättäessä. Tältä osin on tarkoituksenmukaista, että lääketilauksen antajataho ehdotuksen mukaisesti selvennetään lakiin.

Huomioitavaa kuitenkin on, että **varsinkin matkustaja-aluksilla laiva-apteekkiä käytetään paljon myös matkustajien hoitamiseen ja laivalle tilataan myös lääkevalmisteita, jotka eivät sisälly asetuksen mukaiseen lääkeluetteloon.**

Isoilla matkustaja-aluksilla voi olla 2500 – 3000 matkustajaa ja miehistöäkin ruuhkaisimpaan aikaan jopa 200 henkeä. Laiva-apteekin säädösten mukainen lääkkeiden ja hoitotarvikkeiden määrä ja sisältö perustuvat aluksen liikennöintialueen määrittämään alusluokkaan ja siihen, miten paljon aluksella on laivaväkeä eli työntekijöitä (matkustajia ei huomioida lainkaan). Joillakin matkustaja-aluksilla laivasairaanhoidosta vastaavien Paramedic-nimikkeellä työskentelevien henkilöiden työnkuva on kuitenkin määritelty siten, että he ovat laivalla ensisijaisesti matkustajia varten ja vain toissijaisesti työntekijöiden hoitamista varten.

Matkustaja-aluksilla käytettävien laiva-apteekkiin kuulumattomien lääkevalmisteiden tilaus ei kuulu edellä mainittuun päällikön tai laivaisännän tilausvaltuutukseen/velvollisuuteen. Matkustaja-aluksilla käytetään muun muassa erilaisia akuuttisairaanhoidon reseptilääkkeitä, joiden suhteen laivasairaanhoidajat konsultoivat esimerkiksi ensihoitolääkäreitä (FinHEMS). Lisäksi laivoilla on useammilla eri kauppanimillä olevia lääkevoiteita, kipulääkkeitä ja unilääkkeitä, jotka eivät kuulu laiva-apteekiasetuksen mukaiseen sisältöön. Näiden **laiva-apteekkiin kuulumattomien lääkkeiden tilaus tulisi perustua lääkärin antamaan reseptimääräykseen tai kirjalliseen lääketilaukseen.** Laivaisäntä ja päällikkö eivät ole terveydenhuollon ammattihenkilöitä (päällystön STCW:n mukainen terveydenhuoltokoulutus käsittää vain laiva-apteekkiin kuuluvat lääkitykset). Tässä lakimuutosehdotuksessa ei ole selvennetty, mikä taho vastaa näistä laivalle tehtävistä laiva-apteekkiin kuulumattomista lääkemääräyksistä ja miten nämä teknisesti toteutetaan (sähköinen reseptimääräys voidaan tehdä vain hoidossa olevalle henkilölle, ei esimerkiksi laivalle). Varustamoiden työterveyslääkäreillä ei välttämättä ole asiantuntemusta arvioida laiva-apteekkiin kuulumattomia elvytys- ja akuuttihoitoon lääkityksiä ja näiden tarpeellisuutta laivalla. Sen sijaan esimerkiksi aluksen liikennöintialueen mukaisten erityistarpeiden huomiointi laivalla tarvittavia lääkityksiä mietittäessä soveltuisi varustamon työterveyslääkärin tehtäväksi (esim malarialääkitys endeemisillä alueilla, arktisilla alueilla liikennöinnin mahdollinen huomiointi lääketarpeissa).

Laiva-apteekkisääntelyssä olisi tarpeen huomioida myös matkustaja-aluksilla liikkuvien matkustajien akuuttisairaanhoidon varautuminen. Nykyisen lain mukaisissa alusluokissa ei huomioida matkustajien aiheuttamaa lääkitystarvetta lainkaan, vaikka useissa maissa matkustaja-alukset on huomioitu omana ryhmänä laiva-apteekin osalta. Laiva-apteekkilain säätämisen yhteydessä muutettiin laiva-apteekin sisältöä määrittäviä alusluokkia siten, että lääke- ja hoitotarvikkeisiin tuli suurille Itämeren matkustaja-autolautoille heikentymistä (alusluokituksen C muutos). **Työterveyslaitos ehdottaa, että matkustaja-alukset, joilla liikkuu yli 100 matkustajaa ja joiden matkat kestävät yli 4 tuntia, tulisi aluksen olla varustettu B-luokan laiva-apteekkivarustuksella** (esim. Tanskassa em. kriteerillä alukset kuuluvat luokkaan A). **Laiva-apteekkiasetukseen kuulumattomien ylimääräisten lääkkeiden sekä matkustajien hoitoon varattavien lääkevalmisteiden tilausmenettelyä tulisi selventää.**

10§ Laiva-apteekin tarkastus

Laiva-apteekin tarkastusta käsittelevään pykälään on ehdotettu uutta lisäystä ulkomailla liikennöivien alusten laiva-apteekin tarkastuksen säätelymiseksi. Ehdotuksen mukaan jos alus ei ole Suomessa silloin kun laiva-apteekki on tarkastettava, voisi laillistettu proviisori tarkastaa laiva-apteekin käyttäen videoyhteyttä tai muuta teknistä yhteydenpitoa, jossa laillistetulla proviisorilla ja aluksen päälliköllä on puhe- ja näköyhteys keskenään. Jos tarkastus on tehty videoyhteyttä tai muuta soveltuvaa teknistä yhteydenpitotapaa käyttäen, aluksen päällikkö tekee tarkastuksesta merkinnän lääkepäiväkirjaan.

Työterveyslaitos ei näe estettä esitetylle laiva-apteekin tarkastusmuutokselle.

Antti Koivula
pääjohtaja

Päivi Miilunpalo
ylilääkäri